

Eddig ismeretlen fejezetek Románné Goldzieher Klára életéből

Kutatás a magyar tudományos grafológia kezdeteiről

A tudományos megközelítésű magyar grafológia az 1920-as évek közepén, Románné Goldzieher Klára első könyvével vette kezdetét, megnyitva annak máig ható, intenzív fejlődését. De vajon ki is volt ez a minden szakmabeli számára ismert asszony? Ehhez próbál adalékokkal szolgálni ez a cikk, ami egy nagyobb volumenű kutatómunka beszámolójának része.

A magyar grafológia gyökerei a michoni időkig nyúlnak vissza, a monarchiabeli Schwiedland Jenő (1863-1936) személyével fémjelezve. A nemzetközileg Eugen Schwiedlandként ismert íráskutató a német irányzatot követve tudományosan közelítette meg a grafológiát. Egyebek között a kézírásdőlés-mérő eszköz is az ő találmánya. Az önálló vált Magyarországon a 20. század elején – Pinterits Károly és szentlőrinczi Liebermann Tódor kivételével – hosszú ideig többnyire kávéházakban, sarlatán módon művelték a kézíráslemezést.

A tudományos megközelítés Románné Goldzieher Klárának az 1920-as évek közepén jelent meg, első könyvével kezdődött, s ebben talán a Goldzieher család számos tudós tagjának szellemisége is közrejátszott.

A Goldzieherek

A Goldzieherek hiteles nyomai a 16. század végére vezethetők vissza. Ekkor telepedtek le Hamburg Altona városrészében az Ibériai-félszigetről elvonuló spanyol-portugál marranók. Közöttük viszonylag kevés olyan zsidó család volt, akik már ekkor családnévet viseltek, de a Goldzieherek ezek közé tartoztak. (Ismeretes, hogy családnévviselésre II. József császár kötelezte az önmagukat addig csak apai név alapján megkülönböztető zsidó családokat, 1788-tól kezdődően.) A főként kereskedelemmel foglalkozó Goldzieherek a 18. század elejétől Hamburgon túl is

letelepedtek, így került Goldzieher Mózes bőrkereskedő 1735-ben Köpcsénybe. Az ő leszármazottja Goldzieher Vitus, akinek két híres unokája Goldzieher Vilmos (1849-1916) szemész orvos, egyetemi tanár, valamint Goldzieher Ignác (1850-1927) világhírű orientalista, egyetemi tanár. Ők azonban nem testvérek, hanem unokatestvérek voltak, mivel Vilmos édesapja a köpcsényi Goldzieher Izsák (1820-1892) volt, Ignácé pedig a Székesfehérvárra költözött Goldzieher Adolf (1811-1874). A családnévek különböző írásmódját Büchler Sándor, a Goldzieher család kutatója azzal magyarázza, hogy a Goldzieher írásmód a német ortográfának felel meg, míg a Goldzieher a héber betűírás (גולדציהר) szerinti változat.

A szűkebb család

Goldzieher Klára édesapja, Goldzieher Vilmos maga is Köpcsényben született. Orvosi diplomát Bécsben szerzett, 1871-ben, majd 1874-ben Budapesten telepe-

Szülei: Goldzieher Vilmos és Freund Berta

Goldzieher Klára a 30-as években

dett le, ahol gyakorként szemorvosként dolgozott. 1878-tól tanított a Budapesti Egyetemen, amelynek 1895-ben professzora lett. Egyetemista korától fogva publikált, főként német nyelven, munkássága során több nagy jelentőségű könyve jelent meg a szembetegségek gyógyításáról német és magyar nyelven. A már ismert szemorvos 1881. február 27-én kötött házasságot Freund Henrik földbirtokos lányával, Bertával. Ekkor a Kishíd (ma Türr István) utca 9. szám alatt laktak, ide született lányuk, Klára is. Ez az impozáns épü-

Gyermekként öccsével, Miksával

let jelenleg a magyar Külkereskedelmi Bank fiókja.

Klára után 1883-ban egy fiuk született, Miksa, aki apja nyomdokait követve szintén orvos lett. A szakmában később Max Alexander Goldzieher néven közismertté vált patológus, endokrinológus 1925-ben vándorolt ki családjával Amerikába, és New York-ban telepedett le. Még Magyarországon vette feleségül a budapesti Strasser Margitot, és három gyermekük született: Lucia – 1912, Beatrix – 1914, József – 1919. A Goldzieher család ma is élő ágát ők, illetve leszármazottjaik alkotják, ezen belül József (Joseph William Goldzieher) és lánya, Michele Goldzieher Shedlin szintén orvoskutató munkásságukkal szereztek magunknak hírnevet. Őket tekintjük ma Goldzieher Klára örököseinek, tekintettel arra, hogy neki sajnos nem születet(het)ett gyermeke.

Egy másik grafológus: Goldziherné

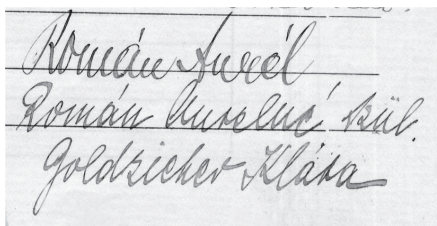
A Goldziher név a magyar grafológiában feltűnik még egy másik hölgnél is, ami szakmai körökben gyakran ad okot félreértésekre. Dr. Goldziher Károlyné Hertz Erzsébetről (1893-1944) van szó, aki Goldziher Ignác fiának, a híres matematikusnak, Goldziher Károlynak (1881-1955) a második felesége volt. Miután Goldziher Károly első felesége, az egyiptológiában jártas Freudenberg Mária meghalt, a szintén özvegyen maradt sógornőjét, dr. Freudenberg Sándorné Hertz Erzsébetet vette feleségül, aki egyebek között a grafológia iránt is érdeklődést mutatott. Dr. Goldziher Károlyné *Arany János a grafológia tükrében* címmel tartott érdekes előadást a Magyar Írástanulmányi Társaságban, amely 1934-ben külön füzetben ki nyomtatásra is került.

Grafológiai munkásságáról ennél többet nem lehet tudni, az viszont sajnálatos tény, hogy a Goldziher család ezen ága is kihalt, miután dr. Goldziher Károly egyetlen fia, Goldziher Sándor Ignác édesanyjával együtt tragikus körülmények között elhunyt a nyilas hatalomátvételt követően.

Fent: Aurél és Klára

Lent: Aláírásuk a közös végrendeleten

Házasévek és özvegyiség

Goldzieher Klára 1881. december 24-én látta meg a napvilágot, abban az esztendőben, amikor édesapjának első könyve, a *Therapie der Augenkrankheiten für praktische Ärzte und Studierende* Stuttgartban megjelent.

Kicsit felidézve a múltat: ebben az esztendőben született Bartók Béla zeneszerző, Kármán Tódor gépészmérnök, Rátkay Márton színész, Révai József író, vagy Pablo Picasso festő, Alexander Fleming orvos, XXIII. János Pál pápa és Stefan Zweig író. Utóbbi egyébként maga is nagy méltatója volt a grafológiának. De ami a grafológiát művelő nagy neveket illeti, 1881-ben halt meg Jean-Hippolyte Michon, a grafológia atyja, és ebben az esztendőben született a grafológia másik nemzetközi híré alakja, Robert Saudek is.

Goldzieher Klára férje, Román Aurél 1874. március 8-án született, mint Rosenberg Aurél. Apja Rosenberg Károly kereskedő, anyja Maerle Ilka volt. Egy leánytestvére volt, Paula Dóra, aki az ismert építészhez, királyhalmi Körössy Albert Kálmánhoz ment feleségül. Az ismert építész Hauszmann Alajos és Lechner Ödön irányzatának követőjeként számos

szecessziós épületet tervezett, mint például a budapesti Kölcsey Gimnázium, a Könyves Kálmán körüti gimnázium (ma Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum).

Goldzieher Klára még 20 éves sem volt, amikor az Andrassy út 43. sz. alatti házban lakó és műszaki vállalkozóként dolgozó Román Aurél feleségül vette. Ebben az Andrassy úti épületben volt Budapest leghíresebb kávéháza, a Japán kávéház, a kor legnevesebb festőművészeinek és irodalmárainak egyik ismert gyülekezőhelye. Klára már fiatalon érdeklődést mutatott a festőművészet iránt, és nem lehet tudni, hogy találkozásukat nem éppen ez a művész-kávéház segítette-e. A házaspár kezdetben a város különböző helyein (Tükör, ma Tüköry u. 2., Akadémia u. 5., Damjanich u. 47., Honvéd u. 1. sz. alatt), végül az 1910-es évek elejétől a Csáky (ma Hegedűs Gyula) u. 14. sz. alatt lakott. Román Aurél később banktisztviselő, majd részvénytársasági igazgató lett. A fennmaradt levéltári iratokból megállapítható, hogy Aurél és Klára nagyon ragaszkodtak egymáshoz, és mindenképpen szerettek volna gyermeket is. Az 1925. február 12-én megfogalmazott közös végrendeletükben szerepel az „amennyiben házasságunkból született gyermek hátrahagyásával halnának el” megfogalmazás, ami arra utal, hogy a 43 éves Klára és csaknem 51 éves férje még mindig reménykedtek a közös gyermekben. Klára életében azonban talán mégsem ez volt a legnagyobb tragédia, hanem férjének elvesztése. Román Aurélt 1944. október 20-án a nyilasok sáncmunkára hurcolták el, majd novemberben Komáromból nyugati irányban deportálták, ahol nyoma veszett. A hivatalos iratok halálának időpontjaként 1944. december 15-ét említik meg. Román Aurél neve a budapesti Holokauszt Emlékközpont 8 méter magas üvegfalán az első sor hatodik oszlopának közepén olvasható. Goldzieher Klára a budapesti gettóból hihetetlennek tűnő szerencsével menekült meg, hogy aztán egy „második” életet kezdjen a tengerentúlon.

A batikról szóló cikke részlete

No. 7181534	
Name... ROMAN, Klara Goldzieher	
residing at... 27 E. 30th St., NY NY	
Date of birth... Dec. 24, 1881	Date of order of admission... May 25, 1953
Date certificate issued... May 25, 1953 by t	
U. S. District Court at... New York City, New York	
Petition No. 621044	
Alien Registration No. 7073888	
Klara Goldzieher Roman (Signature and true signature of holder)	

Románé amerikai regisztrációs lapja

Madzsar Józsefné Jászi Alice

A csábító grafológia

Goldzieher Klára kezdetben festéssel foglalkozott, jóllehet mindig is érdekelte a pszichológia. Életének e kezdeti időszakáról viszonylag kevés információ áll rendelkezésre, az azonban bizonyos, hogy a képzőművészeten belül a textilművészet területén is jeleskedett. A német nyelvű Pester Lloyd 1912. augusztus 10-i számának címlapján egy írása jelent meg „Batik” címmel. A Magyarországon addig kevésbé ismert batikművészet és -technológia hazai elterjesztésében Goldzieher Klárának meghatározó szerepe volt. 1914-ben Hollandiába utazott, hogy alaposabb ismeretekre és gyakorlatra tegyen szert e területen. Eközben 1913-ban két neves iparművésszel, Kozma Lajossal és Lakatos Artúrral együtt megalapította a Budapesti Textilművészeti Műhelyt, melynek lakóháza, a Csáky u. 14. sz. ház szolgált szék-helyül. Ugyanebben az évben egy közös kiállításon vett részt, az Ernst Múzeumban. A kiállításról szóló beszámolójában a Nyugat és a Magyar Iparművészet című folyóiratok egyaránt kiemelik Goldzieher Klára rendkívül izléeses batikmunkáit.

A pszichológiához fűződő korábban fennálló érdeklődése, az orvosapjai környezet, valamint az emberi kéz egyfajta lenyomatának tekinthető textilfestészet szinte törvényszerűen vezethette Goldzieher Klárát a kéz-

írás vizsgálatához, az emberi jellem feltárásához vezető egyik lehetséges út megismeréséhez. De ebben mind-ezeket túl egy konkrétabb körülmény is közrejátszhatott. Első ki-nyomtatott könyvének (Írás és egyé-niség) előszavában Goldzieher Klára Madzsar Józsefnét említi meg, mint azt a személyt, aki bevezette őt a grafológia alapjaiba, és buzdította annak művelésére. Madzsar Józsefné Jászi Alice (1885-1935) mozdulat-művész, koreográfus, táncpedagógus és grafológus mint a női testkultúra hazai úttörője maradt fenn a köztu-datban. Viszonylag kevesen tudnak arról, hogy a grafológia tudományos megközelítésének igénye Magyaror-szágon elsőként benne merült fel. 1925-ben a *Gyermek* című folyóirat-ban cikke jelent meg *A grafológia mint tudomány* címmel. Goldzieher Klára az általa kiválóan minősített grafológus által kijelölt úton elindul-va nem kevesebbet tett, mint intenzív fejlődési pályára állította a magyar tudományos grafológiát.

Újrakezdés

A hozzá legközelebb álló, szere-tett személy: férje elvesztése után Goldzieher Klára 66 évesen, 1947-ben kezdett új életet az Egyesült Ál-lamokban. A németül és angolul is kiválóan beszélő grafológus számára további segítségül szolgált az, hogy öccse, Miksa ekkor már több mint 20

éve ott élt családjával, így tősgyöke-res amerikaiak számított. Egy íz-ben, 1935 májusában Klára már meglátogatta őket, de magyar grafo-lógusi pályájának csúcán, úgy tűnik, nem gondolkodott a kinti letelepe-désben. Ezt végül maga sors kény-szerítette ki, s Goldzieher Klára fia-talokat megszegyenítő elszántsággal és lendülettel vágott bele amerikai karrierjének építésébe. Kedvenc grafodin-jét is magával vitte, és túl az európai iskola képviselőtén, meg-kísérelte a magyar grafológia ezen fontos eszközét amerikai körülmé-nyek között is kamatoztatni. Magas színvonalú szakmai ismereteinek köszönhetően hamar sikerült beil-leszkednie az amerikai tudományos kutatói környezetbe, és számos el-foglaltsága mellett leginkább az akk-reditált grafológiai képzésben való aktív résztvétel tartotta nagyon fon-tosnak. Miközben a Miksával és csa-ládjával közeli kapcsolatban állt, ön-állóan élt New York-i lakásában az East 30th Street 27. sz. alatt. Időköz-ben megírt angol nyelvű könyvének megjelenését követően Amerika leg-nevesebb grafológusai között tartot-ták számon. A nyolcvanas éveiben járó Goldzieher Klára még a koráb-biaknál is intenzívebben dolgozott utolsó nagy művén, a grafológia nagy enciklopédiáján, ám 1962 tava-szán egészségi állapota megromlott. Úgy döntött, hogy nyáron egy euró-pai gyógyüdülőben regenerálódik, majd ősszel folytatja a megkezdett

Goldzieher Klára az 50-es években

munkát. Pihenőhelyül a Bécs melletti Baden egyik kastélyszállóját választotta, de visszatérésére sajnos már nem került sor. 1962. augusztus 8-án, reggel 7 órakor tüdőembóliában elhunyt.

Epilógus

Románé Goldzieher Klárát itthon és határainkon túl is a legnagyobbak között tartották, tartják számon. Ám azt, hogy e kiemelkedő személyiség hol, mikor, milyen körülmények között hunyt el, és hogy hamvai hol nyugszanak, eddig nem tudta senki. E cikk szerzője, sok egyéb irányú indíttatás mellett ennek feltárását is célul tűzte ki kutatómunkájának kezdetén. A fáradozás nem bizonyult hiábavalónak, mert ennek köszönhetően tudhatjuk többek között azt, hogy Goldzieher Klára hamvait 1962-ben a bécsi Feuerhalle Simmering temető ML 169/1-es kolumbáriumhelyén helyezték örök nyugalomra. A magyar tudományos grafológia szülőanyja, aki nevével együtt a magyar grafológiát nem csak Amerikában, hanem az egész világon ismertté tette, végül is visszatért Európába, hogy elérhető közelünkben nyugodhasson.

Urbán József

A Bécsben készült hivatalos jegyzőkönyv részlete Románé Goldzieher Klára elhalálozásáról

File OFFICE OF SPECIAL CONSULAR SERVICES
9-26-62 checked
SEP 24 1962

Dept of State

DEPARTMENT OF STATE DEPARTMENT OF STATE
FOREIGN SERVICE OF THE UNITED STATES OF AMERICA

REPORT OF THE DEATH OF AN AMERICAN CITIZEN

Vienna, Austria, September 14, 1962.
(Place and date)

Name in full Klara Goldzieher ROMAN Occupation consulting psychiatrist
born Hungary, December 24, 1881

Native or naturalization date unknown Last known address
in the United States 27 East 30th Street, New York

Date of death August 8 7 : 00 p.m. 1962 Age 80 yrs, 7 mos, 15 days
(Month) (Day) (Hour) (Minute) (Year) (As nearly as can be ascertained)

Place of death City Hospital, Baden near Vienna, Austria
(Number and street) or (Hospital or hotel) (City) (Country)

Cause of death Coronary sclerosis, thrombosis of the leg veins, embolism of the lung, according to death certificate No. 437/1962, issued by the Standesamt Baden near Vienna on September 10, 1962.

Disposition of the remains Cremated; urn on deposit at Vienna City Crematorium pending final disposition.

Local law as to disintering remains Exportation of ashes permitted;

263.113

Goldzieher Klára tevékenysége és érdemei

Magyarországon: a batikfestés művészetének és technológiájának meghonosítása; a magyar tudományos grafológia fejlődő pályára állítása, a magyar terminológia pontosítása; az íráskutatás tudományos alapjainak megteremtése, az irányelvek meghatározása; aktív közreműködés az íráskutatás intézményi-szervezeti kereteinek létrehozásában (Magyar Írástanulmányi Társaság, Íráskutató Intézet); aktív közreműködés az írásvizsgálat mérőeszközének kifejlesztésében és annak felhasználásában (grafodin); a beszéd és a kézírás kapcsolatának vizsgálata, sérült emberek írásának vizsgálata; a kézírásvizsgálat integrálása az ikerkutatásba és az öröklődéskutatásba; a balkezesség vizsgálata a kézírásban.

Az USA-ban: a magyar és az európai grafológia (német iskola) képviselője; reumás betegek kézírásának vizsgálata; az akkreditált grafológiaoktatás beindításában való részvétel; oktatható elemzési módszertan kidolgozása (munkalap, pszichogram); a kortárs amerikai holisztikus grafológia alapjainak megteremtése; a beszéd és az írás összefüggéseinek kutatása; a grafológiai ismeretek összegzése, fogalmak tisztázása.

Emléktábla Budapesten,
a Hegedűs Gy. u. 14. sz. ház falán

Források:

Dr. Büchler Sándor: A Goldzieherék családfájáról, kézirat, 1939, 39 p.
Budapest Főváros Levéltárának egyes anyagai
Klara. G. Roman (Ed. by Rose Wolfson and Maurice Edwards):
Encyclopedia of the Written Word, Frederick Ungar Publishing Cp., New York, 1968, 554 p.

A cikk szerzője csaknem ötven év után, elsőként rója le tiszteletét a bécsi temetőben

